

Ett utvidgat textbegrepp - multimodalitet

Textmiljön i Ramstorps förskola och Grevegårdsskolans förskoleklass kan beskrivas som multimodal – ett alltmer vanligt begrepp. Forskare som Kress och van Leeuwen använder begreppet *multimodal* för visuell kommunikation, där man använder sig av flera olika uttryckssätt för att kommunicera sitt budskap, till exempel färger, bilder och text. Det är en form av ett utvidgat textbegrepp, där text innefattar betydligt fler sätt att kommunicera och dokumentera än bara genom nedskrivet talat språk. För barn som ännu inte läser konventionellt är bilder, siffror, bildsymboler, foton m.m. en betydelsefull visuell kommunikation. Den förekommer ju ofta i förskolans/förskoleklassens verksamhet, men utan att kallas skriftspråklig kommunikation.

Kress, som har studerat barns visuella representationer i lek, teckningar, klotter och skrift utifrån ett sociolingvistiskt perspektiv hävdar att för barn är det naturligt att kommunicera med olika uttryckssätt/system på ett sätt som liknar det som vi idag möter i webbdesign och multimedia produktioner. Kress teori om barns tidiga skriftspråkande utgår från att skrift är visuella representationer. Han lyfter fram att ett skifte från ljud till bokstav innebär att byta medium, för att med en visuell grafisk symbol representera fysiskt upplevda ljud i verkligheten. Att skriva/stava ord är att omvandla. Ett skifte från en auditiv till en visuell föreställning medför en förändring av verklighetsuppfattningen, från örats till ögats.

Kress anser att gemensamt för alla skriftsystem är att de är en form av *registrering* av två aspekter: *ett objekt* – ett ting eller en händelse samt *en fixering* – en kemisk fixering av ett fotografi eller en fixering av ett antal ögonblick av mänsklig verklighet. På detta sätt kan man tolka barns ritande/skrivande och betrakta barnet i ritande/skrivande stund – hur han/hon väljer medium och omvandlar det objekt som hon/han vill göra en representation av på papperet genom att *registrera* det och då även *fixera* den förståelse för skrivning hon/han har just vid detta tillfälle.

Jämför detta med sagostenen på Ramstorps förskola och hur man arbetar med digitala foton och textskapande på Grevegårdsskolan! Även berättandet av spökhistorien ”Blodet droppar” har en tydlig retorisk struktur som återfinns sagor.

Symbolers budskap beror på dess sammanhang och på betraktarens/läsarens tolkning. Teckningar, bilder, dataspel, Internet, video, film, siffror, bokstäver, noter m.m. är exempel på olika grafiska uttrycksformer. Texter och textskapande ingår alltid i en helhet och i ett sammanhang där människor framförallt är meningsskapande och inte konsument av mening. Kress antar att i ett framtida samhälle kommer kreativa, multimodala kompetenser att efterfrågas mer än avgränsande expertkunskaper. Han diskuterar rita och skriva (”spelling”) och finner att man kan rita ett ord och skriva en bild. I skrift kan man uttrycka och representera en idé (första och andra gradens symbolisering), och med alfabetisk skrift kan man symbolisera det språkliga uttrycket för samma idé. I förhållande till barns skrivande/ritande och meningsskapande med grafisk symbolisering menar han att man ska tolka uttrycket i enlighet med dess sammanhang och kommunikativa avsikt.

I ett utvidgat textbegrepp är skriftspråk vida mer kommunicerande och dokumenterande än nedskrivet talat språk. Kress definierar skriftspråk som ett system av tecken, vilka skapar symboler genom att organisera tecknen på ett sådant sätt att det ger symbolen dess mening. Han har analyserat innebörden i olika teckensystem och finner att ett tecken är en kombination av innebörd och en form och att man kan använda olika metoder för att kommunicera med tecken och symboler.

Referenser:

- Allard, B., & Sundblad, B. (1989). Skriva till sig själv – skriva till andra. I G. Sandqvist & J. Telemann. (Red.) *Språkutveckling under skoltiden*. (s. 217-237). Lund: Studentlitteratur.
- Gee, J. P. (2002). A Sociocultural Perspective on Early Literacy Development. I S. B. Neuman, & D. K. Dickson (Red.) *Handbook of Early Literacy Research*. (s. 30-42). New York: The Guilford Press.
- Klerfelt, A. (2007). *Barns multimediala berättande. En länk mellan mediakultur och pedagogisk praktik*. (Göteborg Studies in Educational Sciences 256). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Kress, G. (1995). *Writing the future. English and the making of a culture of innovation*. York: York Publishing Services.
- Kress, G. (1996). Writing and learning to write. I D. R. Olsson & N. Torrance (Red.) *Handbook of education and Human Development: New Models of learning, teaching and schooling*. (s. 225-256). Oxford: Basil Blackwell.
- Kress, G. (1997). *Before Writing. Rethinking the paths to literacy*. London: Routledge.
- Kress, G. (2000). *Early Spelling. Between convention and creativity*. London: Routledge.
- Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal Discourse. The modes and media of contemporary Communication*. London: Arnold.
- Kress, G. (2003). Perspectives on Making Meaning: The Differential Principles And Means Of Adult and Children. I N. Hall, J. Larson & J. March (Red.) *Handbook of early childhood literacy*. (s. 154-166). London: SAGE.
- Mellgren, E. (2005). Kalendern i förskolan – en multimodal möjlighet. Publicerad i Gustafsson, K. & Mellgren, E. (2005) *Barns skriftspråkande att bli en skrivande och läsande person*. (Göteborg Studies in Educational Sciences 227). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Myndigheten för skolutveckling (2007). *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet*. www.skolutveckling.se